

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Ethica Epistolaris Seu Epistolae Morales Ad usum
familiarem Vario Argumento Scriptæ**

Pexenfelder, Michael

Dilingae, 1686

XLIV. Eutropius parens Tiburtio filio, Sapientia prima, stultitiâ caruisse.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69435](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69435)

rescribe. Sed quid ? panè omiseram. Martianus redijt ex Ungaria, salvus quidem, sed truciore vultu, & horridis capillis, ut ipsa specie externa videatur militarem terrorem incussisse hostibus; mira narrat de bello Turcico, quæ memorare supersedeo; ipse enim tibi referet, & aures periculorum horrore delectabit.

XLIV.

EUTROPIUS PARENS
TIBURTIO FILIO.

--- *Sapientia prima,*
Stultitiâ caruisse. Horat. Epist. 1.

IN felices dicuntur esse Reges, quòd in summa rerum abundantia egeant, à quo verum audiant. Hac tu penuria videris laborare, & te ipsum non nôsse, vel quia non est, qui tibi *vellicet auriculam*, & te ipsum tibi ostendat; vel quia tu adeo surdus es, ut meliora monentes auscultare nolis. Satis diu hanc tuam vecordiam dissimulavi: Jam urget me conscientia mea, & improbitas tua, ut, quis & qualis sis, partim ex mea, partim aliorum

aliorum observatione tibi commonstrem. Tecum Latinè, ut veteres dicebant, hoc est sine ambagibus, prout patrem decet, loquar, ne excuses ignorantiam. Pridem erat tempus fatuitatem tuam agnoscendi & emendandi: *Sapientia prima*, inquit Venusinus Poëta, *Stultitiâ caruisse*; quamdiu hanc non exueris, nihil de sapientia spera: juxta eundem,

Sincerum est nisi vas, quodcunque infundis, acescit.

Liquor balsami excipiendus mundissimâ conchâ; prius carendum est stultitiâ, quàm sapientiæ gradus ullus obtineatur; antè repurgandum solum jaciendo fundamento, quàm structura inchoetur. Est autem stultitia multiplex, quam in sacratiore Ethica describit Salomon. Non pigebit eam tibi explicare, aut potiùs exprobrare, ut erubescas, & tacita pudoris confessione te ipsum reprehendas, & ad frugem revoces. *Primum* stultitiæ indicium (enumerabo, ut in digitos referre possis) est, animi sensus temerè effutire, & quidquid in buccam venerit, proferre; præcipitem esse in loquendo, subito profilire ad dicta non dicenda. *Os fatuorum ebullit stultitiam.* Prov. 15. v. 2. perinde
 Y
 habet,

habet, seu opportuna, seu importuna garriat; cum tamen, vulgari dicto, antequam verba semel ad linguam, bis ad limam vocanda sint. Accedit Siracides c. 21. v. 28. *Labia imprudentium stulta narrabunt; verba autem prudentium statera ponderabuntur.* Illi præmeditatè, graviter, sapienter, & quasi ad trutinam dicenda expendunt; illi verò inconsideratè, incogitanter, imprudenter expromunt, quod pectore clausum esse oportuisset: pariunt, ut dicitur, antequam parturiant; arcana mentis tanquam immaturum foetum effundunt, & imperfectos conceptus, velut abortivos, in lucem edunt. An non in hanc stultitiæ classem referendus, qui nuperrimè inter æquales jactasti, parentis tui merita tanti esse apud Principem, ut hisce ceu scalis facilè ad magnos honores eniti possis. Quid quæso imprudentius? quid odiosius? quid aliud ab æmulis, quàm dictoria & scommata expectes? Per Templum Virtutis & Sapientiæ ad Templum Honoris ingrediendum est; ab utroque excludit te insipientia tua. *Altera Nota est Stultitia*, quòd nimis sis credulus, & quibuslibet dictis adhibeas fidem. Reprehendit hanc vecordiam Regius Hebræorum

bræorum Philolophus Prov. 14. v. 15. *Innocens credit omni verbo ; astutus considerat gressus suos.* Et Ecclesiasticus c. 19. v. 4. *Qui credit citò , levis corde est.* Est autem teste Seneca, *Et omnibus , & nulli credere*, vitium. Cautus & callidus homo prius velut in cribro ventilat grana & paleas , & à se mutuò secernit , fruges retinet , quisquillas rejicit ; prudentis est prævidere ruinas , quæ ex præcipiti credulitate solent oriri. Maximè cavendi susurriones , qui blandis verbis sese in amicitiam insinuant , falsis narrationibus aures fricant , adulando & assentando commutant candida nigris ; quibus volupe est mentiri , fallere , alios circumvenire , & longo , quod dicitur , ductare naso ; pro libidine sua laudare , vituperare , & palpum obtrudere. Ad pœnitentiam properat , qui citò judicat : mille hinc errores , & deceptiones. In hac insipientium navi etiam tu verheris , qui fucatis laudibus & vituperijs tibi finis os sublini , & marsupium exactari. Quàm illud stolidè , quòd paucis abhinc diebus duo quidam ignoti congerrones , in familiaritatem tuam illapsi , nescio quas fabulas de cognato nostro Severino , Colonia Ubiorum in studijs versante , narrarunt , ejus

in se beneficia recensuerunt, multum se ideo benefactori obnoxios professi: ut rem verbis adjungerent, canulam in publico hospicio curant parari; te convivam invitant, Tu quid? Credidisti, condixisti, venisti, accubuisti. Circa finem epuli, illi clam dilapsi ex ædibus & urbe se subduxerunt, te pignori reliquerunt. Exegit caupo symbolam pro tribus, à te, imò à me solvendam; qui possem enim aliter, nisi in litem cum cenopola venire vellem? Præter damnum jam tu risus es & fabula. Quid enim stolidius, quàm peregrinis sycophantis, tanquam modium salis cum illis linxisses, præbere fidem, & nare esse tam crassa, ut non suboleres fraudulentiam? *Tertium* stultitiæ signum est, quòd præclarè sapere tibi videris, & alios aspernari, tanquam Athenis ex Lycéo Stagiritæ, aut Platonis Academiâ reversus scientiarum thesaurum domum apportasses. O miserum te, qui nescis, quantâ inscitæ labores in charybdi! Cupresso similis est hæc vanitas, quæ sublimi surgit in coelum, compositoque vertice, & nescio quid egregium videtur polliceri, quâ tamen vix ulla arborum est sterilior. Audi Ethicum Salomonem: *Homo versutus celat scientiam:* &

cor insipientium provocat stultitiam. Prov.
12. v. 23. Vir prudens & modestus non
jactat, non ostentat eruditionem suam, ne
contentiones & lites inter æmulos creet;
doctis & rerum peritis risum moveat ja-
ctantiae: insipiens verò & inops judicij,
tum suam prodit stultitiam, tum alienam
provocat, dum inani ostentatione arrogan-
tioribus, hoc est, suū similibus stomachum
moveret, indignationem provocat, eosque ad
obtestandum & obloquendum lacescit. Hic
duplici tu nomine reus es, qui de te prædi-
cas, quæ falsa sunt; unde enim tibi laus &
præconium scientiæ? an fortasse cum He-
siodo in Parnasso somniasti, & una nocte
ex stultitiæ ludo in Candidatum scientiæ e-
vasisti? deinde, etsi aliquid supravulgum sa-
peres (cujus tamen experimentum requiro)
quid vanius & foedius, quàm se ipsum in-
star bullæ inflare, & spumas attollere, mox
perituras? hoc pueros delectat, non sapien-
tiæ Consultos, qualem tu te stolidè profite-
ris. Tene illud Horatianum Epist. 18. lib.
4. si vis sapere:

Nec tua laudabis studia, aut aliena reprêndes.

Quartum stultitiæ argumentum: Increpa-
tiones odisti; arguentes ridendo illudis. Ve-

ridicum Hagiographum attende: *Qui diligit disciplinam, diligit scientiam: qui autem odit increpationes, insipiens est.* Prov. 12. v. 1. Etiam ab hac mentis labe tibi recedendum est, si prima Sapientiae limina desideras accedere. Indicium bonae indolis est, ut, qui ab officio & recto aberrat, finat se corrigi, libentique animo reprehensionem admittat. Desperatè ægrotat, qui respicit pharmacum; nunquam se in virtutis & honestatis viam transferet, qui ducem recusat; frustra sperat Sapientiae doctrinam, qui Magistrum averfatur. Nolle instrui, & dirigi, stoliditatis est Insigne; terra, quæ sarrientis manum refugit, lolio & tribulis obducitur. In Cimmerijs tenebris palpabit, qui oculos facem præferenti claudit; inter stultos antesignanum ager, qui non tantum meliora monentem non audit, sed etiam sibilis excipit, & cum expostulatione repellit. Reprehensio & disciplina idem sunt menti ingenuæ, quod gemmæ & uniones in ornamenta auribus appensa; homini pervicaci & obstinatae cervicis si offeras has margaritas, retorquebit collum, non secus, ac si eas in lutum coram porco projecisses. Equus effrenis contra eum calces elidit, qui pro munimine pedum

pedum vult soleas ferreas inducere. Etiam in hoc stultitiæ genere tu non semel peccasti: meministine, quid proximè ad me scripserit tuus paterfamilias, à quo, cum seram sub noctem domum rediens amicè monitus esses, ut tempestiviùs de cetero referres te in ædes, antequam obseratis foribus essent clausæ, tibi que non sine molestia & domesticæ disciplinæ dispendio referandæ, cæpisti tu instar galli Africani collum inflare, jactare caput, in voces erumpere insulas, & viro honesto non ferendas; cumque admonitioni suæ auctoritatem meam prætenderet, ausus es etiam me nimix severitatis & rigoris arguere, ut qui pridem manum ferulæ subduxeris, neque passurum te cippo vel ergastulo includi, concessaque juvenili ætati libertate privari. Bellè profectò in stultitiæ schola profecisti, & ad Sapientix tirocinium te præparasti. Pudeat te hujus vecordix, & illud ex sacris proverbijis in mentem revoca: *Dolor patris, filius stultus.* cap. 19. v. 13. Aliud, & quidem ordine *quintum*, in tuam stoliditatem convenit encomium: *Fatuus statim indicat iram suam; qui autem dissimulat injuriam, callidus est.* Prov. 12 v. 16. Hoc discrimine sapiens à stulto secer-

nitur: ille enim, asperiore verbulo læsus, statim excandescit, iras coquit, vindictam spirat; hic dat spatium animo, cohibet linguam, oris claudit ostium, nequid effusiat per iram, impatientiam, præcipitantiam, levitatem, quod audientem offendere possit. Stultus injuriam etiam putatitiam recogitat, exaggerat, animum magis ac magis inflammat; sapiens rationes excogitat, quibus illatam injuriam extenuet, offensam minuat, indignationem reprimat, aut emolliat. Stultus turbatione vultûs, verborum, gestuum, vocis indicat, qualis sit intus, quàm turbida tempestas; sapiens gliscentes igniculos maturè extinguit, & non sinit in flammam fuscitari. Hic denuò speculum oculis tuis oppono, in quo te contempleris, & inopiam mentis deprehendas. Nam quid egisti die S. Martino Episcopo festâ, cum vocatus à cognato nostro Marcellino ad cœnam, multatrasonicè de arte digladiandi memorasti; cumque convivarum aliquis interijceret, sibi præ gladiaturæ armis probari cultros coquinarios, anserum jugulum petentes, statim exarsisti, & talia dicta ad ignaros & ignavos pertinere dixisti; athleticam & pugillatoriam etiam à veteribus Romanis magni æstimatam,

matam; palæstritas artis peritos magnis ab
eis honoribus & præmijs affectos. Majores
nostros Germanos instituisse publicos ludos
gladiatorios, avidè spectâsse, victoribus
applausisse, & ex umbratili pugna generosos
bellatores in aciem eduxisse; nunc posteros
adeo degenerâsse, ut meliùs sciant de veribus
& cacabis, quàm pugillatu disputare.
Subjecit alius, videri importunum, de gladiatorum
ictibus & vulneribus super mensam sermonem
inferre, & castra mero pingere. Quid ibi tu?
tibi non promptiorem linguam ad provocandum,
quàm dextram ad dimicandum esse jactâsti;
descenderet tecum in arenam, qui vellet
experiri, quàm præsens tibi animus esset in corpore,
quæ dexteritas in armis. Subriferunt scilicet
ad hæc discumbentes, & novum Pyrgopolinicum,
totas legiones spiritu difflantem, mirabantur.
Tu mox iracundiâ exæstuans respondisti:
leoni cum leporibus non esse accumbendum.
Vides hîc, quàm multa à te peccata? Nam
primò innocuos in hospitali mensa jocos in
serium vertisti. Deinde falsò te ab arte
jactâsti, quam nunquam didicisti. Tertiò,
stolida provocatione commotionem animi
demonstrâsti. Quartò apud amicos no-

Y/5

men

men tibi inepti thraſonis comparâſti. Hæc multiplicem ſtultitiam! *Sexto, in via ſtultus ambulans, cum ipſe inſipiens ſit, omnes ſtultos æſtimat.* Eccleſi. 10. v. 3. Etiam hoc telum te petit; ſtulta perſuaſione & philautiâ laboras, tanquam tu ſano ſis cerebro, & ſagaciore mente præditus; reliqua pars hominum pleraque deficiat ingenio, & ſæpe prudentiæ careat: ut adeo tibi occini poſſis illud Martialis.

Et cor ſolus habes, ſolus & ingenium.

Qui palatum habet infectum, ſaporem dulcem æſtimat amarum, &, qui conſpicillitur utitur coloratis, omnes alios illo colore pictos credit. Obſervatè notanda verba: *Stultus in via ambulans*; nam qui ſe ducem ſequitur, ſtulto ducatum præſtat, &, cum ipſe à recto itinere deſleat, alios aberrare cenſet, qui non eadem veſtigia premunt; plaudit ſibi ipſe domi, reliquos exſibilat tanquam mentis egentes. Facit hoc cæcus amor ſui, de quo Horatius:

Stultus & improbus hic amor eſt, dignuſque notari.

Cujus ſunt illa apud Plautum verba:

*Mihi ego video; mihi ego ſapio; mihi
Ego credo plurimum.*

Simiarum hoc est, quæ suos foetus (pulchritudinem nempe admirantes) defixis oculis intuentur; sic matres Alpinae tumidum prolis guttur dilaudant, & mancum dicunt sine struma collum. Virtutem & vitium pari pede metiris, & utrobique præpostero iudicio deciperis, aliósq; tecum is deceptum. Satís constat, à te, quippe sapiente, derisuna contubernalem, tanquam stultum, qui rationes dati & accepti parenti reddendas cum fide transmisit: exceptæ sunt voces tuæ, non ita delirum te esse & simplicem, ut occasionem negligas, faciendi lucri etiam ex paterno marsupio; hunc jam usu teneri stilum, ut in rationarijs chartis, patri exhibendis, misceantur quadrata rotundis, frigida calidis, oculis obijciatur glaucoma, offuciæ auribus; eum, qui sapiat, expensas in aleam & symposia factas medicamentorum sumptibus adscribere; morbos etiam à valentissimis esse simulandos, qui pharmacis haud vulgaribus erant curandi; Medicorum avaritiæ imputandum, si quid videatur nimiam; singulos ad ægrotum passus ad mensuram exacti pretij ab ipsis numerari: hanc artem factitandæ pecuniæ qui non callet, *vervecum in patria, crassoque sub aëre natum.* Hæc vide-

vide-

videlicet est tua sapientia ; hoc iudicium
 quo verum à falso , bonam indolem à per-
 versa secernis. Si quis alius , tu hellebo-
 ro indiges , qui non intelligis , paterni pecu-
 lij damnum in tuum detrimentum vergere.
 Ita solet accidere , cùm nobis ipsis regu-
 lam fingimus , ad quam metiri quilibet
 & mentiri liceat. Te ipso monitore & in-
 dice , de cætero meas ego rationes opponam
 tuis , & à pharmacopæo , Doctoreque
 Medico , chirographum exigam , ad me
 certo nuntio deferendum , quid denique
 sit illud , quod tua malitia & simula-
 tio comminiscitur ad peculium meum ex-
 hauriendum. Plura scribere indigna-

tio me prohibet ; si sapere inciperes , satis scripsissem ;

si pergis stultescere ,
 nimis pa-
 rum.

